

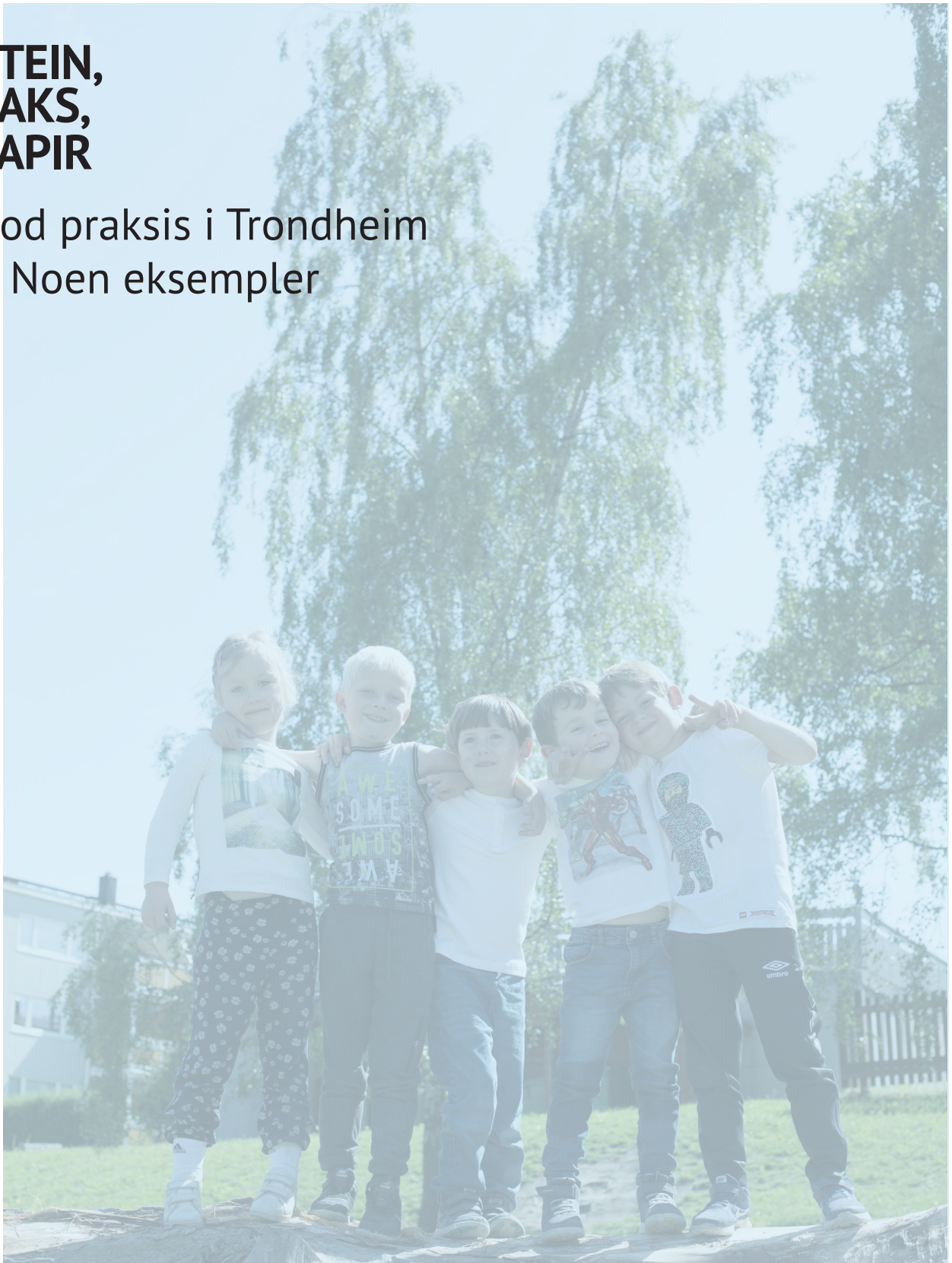
TRONDHEIM KOMMUNE

STEIN, SAKS, PAPIR

God praksis i Trondheim – Noen eksempler

VEDLEGG - GOD PRAKSIS I TRONDHEIM

2018

Jakobsli barnehage Låven, Foto: Jøran Weerdahl

**STEIN
SAKS
PAPIR**

INNHold	SIDE
1 NÆRMILJØETS BETYDNING	4
1.1 LADESLETTA BARNEHAGE	4
1.2 OMRÅDELØFT SAUPSTAD-KOLSTAZA	4
1.3 JAKOBSLI SKOLE, SFO	6
2 HVORDAN TRYKKER VI BARN OG UNGE?	6
2.1 SJETNE BARNEHAGE	6
2.2 ROSTEN SKOLE	7
2.3 DAGSKOLEN	7
2.4 BARNE- OG FAMILIETJENESTEN LERKENDAL	8
2.5 VOLDSMINDE BARNEHAGE	9
2.6 ROMOLSLIA BARNEHAGE	10
2.7 ILA SKOLE	11
2.8 LILLEBY SKOLE.	12
2.9 KOLSTAD, ILA, SINGSAKER, BIRRALEE, SPONGDAL, NYPVANG	12
2.10 LINK	12
3 BARNEGRUPPA SOM STØTTE	13
3.1 ROMOLSLIA BARNEHAGE	13
4 MED BLIKKET MOT FREMTIDEN- BARN OG UNGE I EN SAMSKAPINGSPROSESS	15
4.1 BARNE- OG FAMILIETJENESTEN OMSORGENHETEN	15
4.2 UNGDOMMENES RÅD TIL OSS	15
5 PUBERTETSFESTIVAL	21
5.1 SVERRESBORG UNGDOMSSKOLE	21
5.2 SKOLEFRITID. HOKUS POKUS FRITIDSFOKUS. ET GODT BIDRAG FOR BARNES OPPVEKST	22

Innledning

Vi skaper utvikling gjennom det vi gjør

Bevegelse får vi ved å sette søkelyset på oss selv, -ved å bryte meninger, dele erfaringer og sammen skape fortellingen om OSS.

Ledere og ansatte fra barnehager, skoler og barne- og familietjenesten delte sine historier med arbeidsgruppa underveis i arbeidet med strategien. Det var viktig å sjekke hvorvidt rådmannens virkelighetsbeskrivelse stemmer overens med hverdagen i barnehagen, i skolene, på helsestasjonene og på barnevernsinstitusjonene. Det vi fikk var en beskrivelse av praksis som var ærlig, direkte, variert og ikke minst av høy kvalitet.

Ledere og ansatte møtte arbeidsgruppa ved flere anledninger, og ble invitert til å dele sine historier om hvordan de går inn i arbeidet når de skal møte enkeltbarnet, gruppen av ungdommer eller foreldre i krise.

Eksemplene nedenfor er et tilfeldig utvalg som på ingen måte kan sies å være uttømmende. Tekstene er skrevet av fagfolk som svar på ulike spørsmål fra arbeidsgruppen og er ment å vise små glimt av virkelighet.

1 Nærmiljøets betydning

1.1 LADESLETTA BARNEHAGE

Livsgledebarnehage

Barnehagen er en livsgledebarnehage, der vi samarbeider tett med Ladesletta helse og velferdssenter. I tillegg er Tiriltoppen barnehage nå blitt invitert inn i et samarbeid med Birkehaug seniorbolig. Vi er nysgjerrige på hvordan barna opplever og hva de tenker om dette. Vi skal gå på besøk med en gruppe av fireåringer og vil samtale med barna om besøket i etterkant.

Samarbeidsgruppen Trygg på Lade

Dette er et samarbeid mellom skolen/SFO, barnehagene, FAU på skolen, korpset, Trygg Lade/allidrett og Lade kirke – hvor målet er å legge til rette for godt oppvekstmiljø på Lade. I dette arbeidet er barnets stemme helt sentral. Vi deltar på felles møter med tema som er aktuelle for flere arenaer, det være seg nettbruk, mobbing og andre aktuelle tema.

Vi har ulike verktøy for å fremme barn sine tanker og følelser

Eksempelvis «Grønne tanker glade barn», «Kakerlakken med den stygge frakken», «Jeg er meg – min meg». Ved å ta i bruk dette ønsker vi å bevisstgjøre barn (og voksne) hvor viktig det er å beherske sosiale ferdigheter, samt kunne sette ord på ulike følelser og egne grenser og behov.

1.2 OMRÅDELØFT SAUPSTAD-KOLSTAD

Områdeløftet er statens og Trondheim kommunes felles satsing i bydelen Saupstad-Kolstad. Satsingen er et program for områderettet innsats og skal bidra til at bydelen framstår som attraktiv og mangfoldig.

Hva er områderettet innsats?

I motsetning til ordinær individrettet innsats, tar områdeløft-metodikken for seg levekårsutfordringer på områdenivå. Områderettet innsats påvirker i liten grad levekår direkte, men fokuserer på årsaker til utfordringene og ser tjenester, ressurser, sosiale og fysiske forhold i sammenheng. En slik innsats utfordrer kommunen til å tenke nytt rundt de offentlige tjenestene, og om hvordan man kan utløse annen lokal innsats. En forutsetning for å lykkes med et områdeløftprogram er lokal forankring og tilrettelegging for lokal medvirkning.

Hva vil vi oppnå på Saupstad-Kolstad?

Områdeløft Saupstad-Kolstad har fire hovedmål. I 2020 er Saupstad/Kolstad:

- en bydel som fremmer livskvalitet og helse.
- en bærekraftig bydel med variert boligsammensetning og høy kvalitet på infrastruktur og offentlige rom.
- en inkluderende bydel med gode møteplasser og muligheter for deltakelse.
- en bydel hvor barn og unge har kompetanse som styrker dem i møtet med framtidens utfordringer.

Hvordan påvirker områdeprogrammet barn og unge på Saupstad-Kolstad?

Et viktig satsingsområde er å skape mestringsarenaer for barn og unge gjennom demokratiopplæring, holdningsarbeid, kompetanseheving og etablering av medvirkningsarenaer.

Valgfaget *Demokrati i praksis*, pilotprosjektet *Saupstad-Kolstad ungdomsråd* og samarbeid med Heimdal vgs. er viktige initiativ for å nå dette målet. *Ung leder Saupstad-Kolstad* er også et viktig tiltak i regi av Kulturenheten.

Gjennom disse initiativene er det utviklet metoder for barn og unges involvering i utvikling av eget nærmiljø. Foruten styrking av lokaldemokratiet, har det også vært et mål å bygge sosial kompetanse hos lokal ungdom slik at de selv kan bidra til ytterligere ressursmobilisering i egen bydel.

Hvilke resultater gir det – og for hvem?

Fire år med områdesatsing har gitt resultater: Ungdom på Saupstad ser på seg selv som områdeløftere. Flere omfattende prosjekter har blitt planlagt, prioritert, igangsatt og ferdigstilt på bakgrunn av ungdommenes engasjement. Eksempler er ungdommens medvirkning i utviklingen av Dalen aktivitetspark, utforming av nye snarveier og ny belysning i nærmiljøet.

Vi ser i tillegg at satsingen har styrket barn og unge på følgende områder:

- **INITIATIV:** Elevene i *Demokrati i praksis* og ungdomsrådet initierer nå tiltak for nærmiljøet på eget initiativ.
- **LEDELSE:** De gjennomfører medvirkningsprosesser med egen aldersgruppe.
- **SAMFUNNSENGASJEMENT:** De skriver engasjerende leserinnlegg og kronikker i Adresseavisen.
- **INVOLVERING:** Saupstad-Kolstad ungdomsråd har skapt en arena for ungdoms deltakelse i bydelen, og er et talerør for hele bydelen, ikke bare egen aldersgruppe.
- **MESTRING:** Ungdom med ulik bakgrunn har fått opplæring og er gitt kompetanse og mestring gjennom blant annet aktiv deltakelse i demokratiske prosesser og beslutninger.
- **MEDVIRKNING:** Gjennom reell medvirkning har ungdom fått økt kunnskap og en større verktøykasse for deltakelse i samfunnet.
- **SYSTEMTILLIT:** Det å bli lyttet til har økt tilliten til at samfunnsdeltakelse nytter.
- **IDENTITET:** Ved å involvere elever i demokratiske prosesser og praktisk tilnærming i sine nærområder styrkes følelsen av tilhørighet og stedsidentitet. Dette er med på å fremme fysisk og psykisk helse og forebygge opplevelse av utenforskap.
- **FOREBYGGING:** I et forebyggende perspektiv er det viktig for områdesatsingen å bygge samhold og stolthet over egen bydel på tvers av kulturer, slik at man i ytterste konsekvens kan forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.

1.3 JAKOBSLI SKOLE, SFO

Kulturuke 2018

Kulturuka ble arrangert for alle elevene på fjerde til sjuende trinn. Alle elevene fikk velge fire av åtte ulike aktiviteter. Deretter ble elevene plassert (aldersblandet) på et av valgene sine. Elevene skulle tilbringe 15 kløkketimer på den samme aktiviteten gjennom hele uka. Aktivitetene de kunne velge mellom var følgende: Skaperverksted, friluftsliv, kunstverksted, strikk og design, breakdance, foto, fysisk aktivitet og rap-verksted. For de to siste aktivitetene var det innleid arbeidskraft. Gruppene var ikke like store, det var fra 5 til 18 elever på de enkelte gruppene.

Målet med kulturuka på Jakobsli skole var å la både elever og ansatte være med på noe som de har lyst til å fordype seg i. Et annet mål var å la elevene få jobbe sammen på tvers av klasser og trinn, slik at skolemiljøet kunne bli påvirket. Vi så blant annet at elevene også var mer blandet i friminuttene enn til vanlig.

2 Hvordan trykker vi barn og unge?

2.1 SJETNE BARNEHAGE

Relasjoner

Barnehagen jobber for å ha fokus på relasjonsarbeid. Alt i barnehagen skjer i relasjonen. Vi er opptatt av det enkelte barnet, – hvem er hun? I tillegg er det vesentlig at barnehagen ser familien og miljøet rundt barnet. Barnets nettverk skal virke positivt rundt barnet, og noen ganger kan barnehagen være til hjelp for å få dette til å skje. Barnehagen jobber med å styrke den sosiale kompetansen, både hos enkeltbarnet og i gruppa.

De voksne må hele tiden ha et kritisk blikk på voksenrollen, – hvordan møter vi barnet gjennom dagen? De voksne må ha et bevisst forhold til, og kjennskap til hvordan en styrker, støtter og veileder.

Det kan være vanskelig å fortelle hvordan en har det, hvordan det føles å være meg her og nå. Derfor må barnehagen hjelpe barna til å sette ord på følelsene sine,- både de gode og de vonde. Triangulering er et begrep vi bruker oss voksne imellom, vi jobber med hele gruppa ved å se og anerkjenne hverandre. Bruken av *sommereska* når barnehagen starter opp er et godt virkemiddel. Her har barna samlet små skatter gjennom sommerferien, og deler innhold, historier og minner med resten av gruppa. Her er det 20 venner som venter på at det er sin tur å fortelle, og det er 19 stykker som lytter til deg når det endelig er din tur.

Det må være plass til det som er vondt og vanskelig i barnehagen også. Trygge og varme voksne må f.eks anerkjenne tristhet ved avskjed, endringer i overganger osv.

Begrepet *vennlighet* må løftes frem i barnehagen i enda større grad. Hvordan møter vi hverandre? Hvordan viser vi at vi vil den andre vel? Det viktigste er ikke alltid å ha en bestevenn, men at alle skal oppleve seg sett og satt pris på.

Innenfor og utenfor

Når vi oppdager ensomhet, eksklusjon og mobbing må vi først anerkjenne at det vi ser. Det kan noen ganger være vanskelig å oppdage, andre ganger er det vanskelig for personalet å anerkjenne at det skjer. Så første skritt er å være klar over og åpen på at dette også foregår i barnehagen.

I barnehagen er det nødvendig å være tett på barnegruppa. En kan lettere fange opp det som skjer i mindre grupper. Da kan den voksne, om en er sensitiv, fange opp hvem som alltid får «nei», den «dårlige» dukka eller blikk som kastes mellom barna.

Jeg velger å ta med liten praksishistorier som illustrere at en i barnehagen må være tett på for å oppfatte og fange opp hva som skjer. Ting kan tilsynelatende se greit ut på to meters avstand, men på 30 cm kan en lettere fange opp både utestenging og at reglene endrer seg etter hvem som «vinner»:

Tre jenter lekte mye sammen. Personalet ved avdelinga oppfattet at det var en del konflikter og prøvde ut ulike tiltak. Jentene valgte ofte familielek og alle ville være «mor» i leken. De ble enig om å benytte «stein, saks, papir» for å avgjøre hvem som fikk hvilke roller. Men, reglene endret seg alltid slik at når den ene jenta vant den gjeve rollen, så var det ikke papir som slo stein likevel osv. Det var alltid den samme som tapte, til tross for at det så ut som på litt avstand som at de hadde funnet en måte å løse uenigheten på.

Personalet kan også bidra til å heve barns status ved å aktivt delta i leken. Framsnakking og positiv forsterking av barnet. Om barnet ikke har noen venner/lekekamerater, må de voksne være det. Alle må møte noen hver dag som bryr seg og blir glad for at akkurat du kom, også i dag.

2.2 ROSTEN SKOLE

Rosten skole har skoleåret 2017/ 2018 endret organisering av matpausen på ungdomstrinnet med tanke på økt inkludering. Etter prosesser i rådsorganer og møter med de ansatte, ble skolen i januar også definert som en mobilfri sone. Skolen har over tid sett at mange av ungdommene trekker bort fra skolen, alene eller i mindre grupper, i matpausen. Mobiltelefoner har vært viktige når elevene har vært sammen i andre settinger enn undervisning. Som konkrete tiltak for å øke inkludering og sosialt samspill i matpausen ble det i januar opprettet en kantine, hvor elevene fikk velge om de ville være inne eller ute, og skolen la til rette for sosiale aktiviteter for elevene. Det har vært tilbud om bordtennis, kortspill, sjakk, brettspill og voksenledet fysisk aktivitet i Rostenhallen. Tilsyn med voksne i pausen ble styrket. Selv om det har vært noe motstand blant elevene når det gjelder innføring av skolen som mobilfri sone, har tilbudet vært godt mottatt, både blant elever, foreldre og ansatte. De voksne melder om at mange flere elever er inne på skolen i pausene og at de er mer sosiale gjennom de aktivitetene som tilbys. Elevene melder tilbake gjennom sin evaluering at skolemiljøet oppleves som mer sosialt.

2.3 DAGSKOLEN

Ungdommene som går på Dagskolen, starter enten i niende eller tiende. Det er særdeles viktig med trygghet for disse elevene og de ansatte jobber mye med å bygge tillit og relasjon til elevene. De legger også opp til at elevene opplever mestring og verdsatt sosial rolle. Det legges vekt på positiv oppmerksomhet og en forståelse av at det er de voksne som har ansvar for samspillet og relasjonen. Kjente prinsipper som anerkjennelse, ros, avtaler, varm kontroll og demping av uttrykk der det er behov brukes i det daglige arbeidet. Skolen benytter programmet ART (Aggression Replacement Training) som er en opplæringsmetode med vekt på sosiale ferdigheter, emosjoner og trening i moralsk resonnering. Samarbeid på tvers av lovverk og et konstruktivt godt skole-hjem -samarbeid er også nøkkelen til å gi disse elevene opplevelse av trygghet.

2.4 BARNE- OG FAMILIETJENESTEN LERKENDAL

Barne- og familietjenesten Heimdal/Lerkendal v. Habilitering/helse og omsorg 0-18 år. Vi jobber med saksbehandling av søknader om helse og omsorgstjenester og koordinering.

Styrke foreldrene

Vi vektlegger bred kartlegging av utfordringer og ressurser i hver familie. Da blir vi kjent med hva både barnet og foreldre strever med. Vår oppgave er ofte å veilede og informere foreldre om hvor de kan innhente informasjon om rettigheter og muligheter, og gi direkte informasjon om kommunens tjenester til barnefamilier. En viktig del av dette er å bistå til å komme i kontakt med andre tjenester, som for eksempel Ergoterapitjenesten, Fysioterapitjenesten, NAV, PPT, familietiltak og spesialisthelsetjenesten.

Foreldre som kommer i kontakt med oss er ofte slitne og fortvilte. Ved riktige vedtak kan vi bidra til at foreldrene klarer å stå i en tøff hverdag, og være trygge og gode foreldre som støtter og veileder barna sine til å takle livet. Det kan være vedtak om hjemmesykepleie, avlastning privat eller som opphold i bolig, barnebolig, omsorgsstønning, støttekontakt, tilrettelagt fritid eller annen praktisk bistand etter lovverket vårt.

Individuell plan, ansvarsgruppe og veiledning er eksempler på koordinering. Dette bidrar til å redusere «kampen mot systemet». Vi bidrar til å legge til rette for samarbeid og samtidighet. Dette krever koordinering både på systemnivå og personnivå.

Styrke barna

Vi skriver vedtak som skal sikre barn en bedre hverdag. Vi «kobler» på andre utøvere som kan hjelpe barna – med utfordringer som er avdekket i samtaler, møter og kartlegginger med oss. Vi følger opp oppdragene over tid, -innhenter opplysninger og justerer barnets/ungdommens vedtak etter behov. Et eksempel er kartlegging av fritid. De barna/ungdommene som har vedtak fra oss opplever ofte å være ensomme og uten en eneste fritidsaktivitet i løpet av ei uke. Dette skaper utenforskap. Manglende kompetanse når det gjelder sosial omgang med andre, fysiske og psykiske utfordringer, språklige hindringer osv er eksempler på årsaker som kan hindre barn i å være sammen med andre.

Vi bidrar med vedtak som gjør det mulig for barn/ungdommer med funksjonsnedsettelse å gjennomføre aktiviteter de har glede og nytte av – og som kan gi styrke til å takle motgang og oppturer i hverdagen deres.

For ungdommer kan det å lære daglige selvstendighetsferdigheter som å ta buss sammen med en støttekontakt være et viktig punkt i et vedtak. Egne opplevelser, uten at foreldre er tilstede hele tiden, er viktig. Økt relasjonskompetanse, selvtillit og selvfølelse ses ofte som resultat av et godt fungerende vedtak på fritid.

Faggruppen vår har drøftet temaet: tidlig innsats – på flere interne møter. Vi ønsker å ha et økt fokus på tidlig innsats – før ungdommene «våre» (barn/ ungdommer med funksjonsnedsettelse) utvikler psykiske vansker på grunn av manglende deltagelse i samfunnet eller som ikke opplever en meningsfull fritid.

2.5 VOLDSMINDE BARNEHAGE

Verktøy i konflikt

Vi ønsker å gi barna verktøy for å finne ut av ting selv i en konflikt, de voksnes rolle er å være der som en støttespiller i deres konflikt. Om en av oss voksne er i konflikt med et barn, og situasjonen låser seg, bytter vi voksen. Vi lar barna møte tilpasset motstand, vi kjenner barna – og deres begrensninger i konflikt. Vi må være autentiske voksne – vi må skape ekte situasjoner og vise ekte følelser.

Håndtering av følelser

Er det bra å ikke ville vise følelser? Er det å være robust? Vi forteller barna at det er lov å vise følelser – det er lov å ha vondt. Denne lille historien kan illustrere dette: *En gutt hadde krangla med en voksen om en regnbukse, gutten begynte å gråte, og sa – «det kommer vann fra øynene mine».* Denne gutten gråter sjeldent. Men det er også barn som gråter ofte. For dem kan det være hensiktsmessig å øve på å fortelle med ordene sine hva som oppleves som vanskelig. Samtidig kan gråt være uttrykk for noe som har skjedd for lenge siden, det er det viktig å ha i bakhodet i arbeid med barn.

Barnehagen utfordrer barna til å spørre selv, for eksempel om de kan få være med i leken. En seksåring må vite at det er bare å spørre om å være med. Vi må «trene dem opp» til skolen, der de blir mer på egen hånd. Vi må gi dem det milde puffet.

Nysgjerrige barn gir sterke barnefellesskap, og barnehagen må bidra til å bygge opp under barnas naturlige undring. Vi svarer når de spør, men det er også viktig å undre seg sammen med barna, og bruk de andre, - «hva tror dere om dette?»

Det er ikke nødvendigvis barna som er skjøre, men relasjonen til foreldrene kan være skjør. Vi i barnehagen bruker derfor mye tid på å skape en god relasjon til foreldrene. Særlig til foreldrene som kommer fra en annen kultur, som ikke kjenner til den norske barnehagen, med mye uteliv i all slags vær, hammer og spiker, sag og spikking.

2.6 ROMOLSLIA BARNEHAGE

I Romolslia barnehage arbeider vi hver dag for å gjøre barna i stand til å takle livets oppturer og nedturer. Å se til at barna opplever gledene ved fellesskap og samhold, at de utvikler empati, raushet og en forståelse av verdien av ulikheter. I tillegg skal de også få en iboende følelse av å være bra nok i kraft av å være seg selv, og være trygge nok til å ta plass og samtidig gi plass til andre. Med andre ord ønsker vi å gi barna en god og godt forankret selvfølelse. Dette arbeidet gjør vi selvfølgelig hver dag i vårt møte med barna, men vi har også utviklet noen mer konkrete verktøy for å gjøre barna i stand til å møte og forvalte medgang og motgang på en god måte. En fellesnevner for de fleste av disse verktøyene er at de fokuserer på å gi barna en arena for å påvirke sin egen hverdag og samtidig dele og bli anerkjent for sin opplevelse av verden slik de ser den fra sitt ståsted.

Romolslia barnehage har stort fokus på å snakke med barna, og gi barna erfaringer med å sette ord på egne følelser og opplevelser. Vi mener at vi kan støtte barn i å kunne ta vare på sin mentale helse ved å være gode og engasjerte støttespillere. Vi kan samtale med barn omkring små og store hendelser, følelsesmessige reaksjoner, og forhåpentlig være med på å gjøre livet mer oversiktlig og forutsigbart. Dialogen i hverdagen er viktigst, men vi har også ulike metoder når det gjelder å samtale med barn:

På Romolslia barnehage har vi hatt fokus på systematiske samtaler med barn i 15 år. Barnesamtaler er en planlagt samtale mellom en voksen og et barn. Samtalen blir lagt opp etter barnets behov og kan foregå over tid. Vi ønsker at barn skal ha mulighet til å samtale med en voksen om hendelser som kan oppleves vanskelig. Det å bekrefte et barns uttrykk og sette ord på ulike følelser er en viktig del av en god dialog og kan hjelpe barnet videre. Barnesamtalene gjennomføres av ansatte med mye erfaring og kunnskap om å skape gode samtaler med barn. Samtalene tilbys primært i tilfeller hvor barn gjennomgår vanskelige perioder eller opplever andre vansker.

Snakkehjørnet

I snakkehjørnet samtaler en liten gruppe barn sammen med en voksen. Vi har erfart at dette er en god arena for å skape en felles dialog. Den voksne blir godt kjent med enkeltbarnet og barna blir godt kjent med hverandre. Vi samtaler om ulike tema i snakkehjørnet, og har et spesielt fokus på hvordan vi uttrykker følelser. Vi setter navn på følelser og blir bedre kjent med hva som kjennetegner dem og hvordan de kjennes i kroppen. Den voksne gir støtte til at det enkelte barn kan dele sine tanker, meninger og opplevelser med andre, men også rette oppmerksomheten mot de andre barnas uttalelser. Undring og refleksjon i dialog med andre er sentralt i barns dannelsingsprosess. I snakkehjørnet får det enkelte barn erfaring med både å hevde seg selv gjennom bruk av språket og å gi andre bekreftelse i en dialog. I tillegg til god språkstimulering er slike opplevelser med på å styrke barnets sosiale kompetanse og evne til å utvikle vennsrelasjoner.

Vi ønsker å ha en lyttende og anerkjennende holdning og ta det barn sier på alvor. Den voksne kan innlede til samtaletema gjennom bruk av fortellinger/bilder som er tilpasset barnets utviklingsnivå, men ofte vil barnas egne initiativ og ytringer gi retning for samtalen. Det er i grunnen ingenting vi ikke kan snakke om.

Trivselssamtale for alle fire og femåringene

Dette er en planlagt samtale mellom et barn og en voksen. Tar for seg trivsel, lek, nærhet til barn og voksne i barnehagen, emosjoner og hva de kan gjøre for å takle ulike situasjoner, og tilslutt forventninger til skolestart. «Jeg er meg»- materiell bestående av illustrasjoner og refleksjonsspørsmål som blir brukt i snakkehjørnet. Temaet er «barns seksualitet og forebygging av krenkelser og overgrep». Mål og hensikt med dette temaet er: å gi kunnskap, bevissthet og refleksjon hos personalet. Og å gi barna kunnskap og handlingskompetanse. Temaer som blir tatt opp er blant annet: følelser, kroppen, gode og vonde hemmeligheter og berøringer, mot til å si ifra osv.

Den gode barnehagen

En god barnehage med trygge og nærværende voksne er av stor betydning for barns utvikling, danning og læring. Grunnlaget for selvfølelse legges tidlig i livet. Barnets selvfølelse bygges i samvær med bevisste voksne som er tydelige og samtidig sensitive for barnets sammensatte behov. På den måten får barnet hjelp til å bli kjent med seg selv og føle seg trygg. Personalet jobber med egen evne til nærvær og empati. Disse verdiene er sentrale for å skape trygge og omsorgsfulle omgivelser for barna, og det er verdier barnehagen bygger på. Oppmerksomt nærvær er en måte å fremme slike kvaliteter på, styrke de voksnes omsorgsevne og relasjonelle kompetanse.

2.7 ILA SKOLE

Zippys venner

Programmet handler om livsmestring og psykisk helse. Zippys venner gjennomføres på første til fjerde trinn. Med programmet *Zippys venner* lærer barna å mestre dagliglivets problemer, å identifisere og snakke om følelser, og å støtte andre som har det vanskelig. Programmet forkuserer både på problemfokuserte og følelsesfokuserte mestringsstrategier. Følelsesfokuseret mestring betyr at man gjør noe med/regulerer vanskelige følelser for å få det bedre. Eksempel på følelsesfokuseret mestring kan være å spille musikk, gå en tur, gråte eller tenke på noe annet for å få det bedre. Problemfokuseret mestring legger vekt på at man gjør noe med selve problemet for å få det bedre.

Banking time

Ila skole bruker metoden *Banking time*, som er en form for relasjonsbygging, utviklet av Robert Pianta. Det er intensiv relasjonsbygging som foregår over en kortere periode. Barn det er ekstra viktig å bygge relasjon til, prioriterer vi å gjennomfører *banking time* med. Lærerne på et team vurderer til enhver tid om de har elever som trenger «banking». Ved at læreren, eller en annen voksen på trinnet, får god relasjon til barnet, bidrar til bedre faglig og sosial utvikling.

Når det gjelder fravær og skolevegring, følger vi kommunens handlingsplan. I tillegg har vi laget vår egen handlingsplan basert på kommunens. Lærerne skal tidlig ta kontakt med foreldre til elever som har et høyt fravær. Hvis dette fortsetter, varsler de oss. Avdelingsleder eller jeg tar samtale med foreldre med vår bekymring og av og til lager vi avtaler om oppmøte. Vi tar opp på lederteam elever med høyt fravær to ganger pr år.

Ila skole har gjennom mange år jobbet systematisk med å skape et trygt og godt skolemiljø og fikk i 2017 Dronning Sonjas skolepris for inkludering og godt læringsmiljø. Kunnskap som felles utgangspunkt i arbeidet, gode holdninger og et system for arbeidet med å skape trygghet for både elever og voksne er nøkkelen til et trygt og godt skolemiljø.

Å løse konflikter konstruktivt

2.8 LILLEBY SKOLE.

På Lilleby skole har de utviklet en meklingsmodell til konfliktsituasjoner mellom elever. Denne bidrar til lik praksis i større grad og mer forutsigbarhet for barna. Gevinsten er at barna lærer seg gode måter å løse konflikter på. Første steg er å anerkjenne den opplevelsen, av at det er en brysom forskjellighet og at begges/alles opplevelser er sann for seg. Gjennom en anerkjennende og ikke-dømmende samtale vil hver og en både få snakke og bli mer i stand til å lytte etter den andres opplevelse. Først etter det, kan løsningene skapes og gjennomføres av og med barna, med støtte og hjelp fra den voksne.

2.9 KOLSTAD, ILA, SINGSAKER, BIRRALEE, SPONGDAL, NYPVANG

Disse skolene bruker konflikt-trappa gjennom programmet Zippys venner, hvor anerkjennelse og ansvar for løsning er i dialog med barna selv.

2.10 LINK

LINK er et barneverntiltak som har som oppdrag å bidra til at barn og unge i Trondheim skal bo sammen med sine foreldre, vokse opp i sitt nærmiljø og gå på sin hjemskole. LINK skal forhindre eller forkorte oppholdstiden institusjon og fosterhjem. Ved å legge til rette for nødvendig endring, skal barn og unge oppleve trygge oppvekstvilkår, som bidrar til at de kjenner seg som medborgere i samfunnet. LINK tror at det å mestre livet handler om å ha et støttende fellesskap rundt seg. Slik som familie, skole- og fritidstilhørighet.

LINK har som mål å hjelpe barnet og familien til å utvide historier/skape nye historier om seg selv. Dette gjøres blant annet ved å skape rom for å snakke om vanskeligheter, fokusere på fellesskapet i familien, sette ord på barnas og foreldrenes følelser og løfte frem ressursene i familien. I tillegg er samarbeidet med viktige arenaer for barnet for å skape forståelse for barnet sitt uttrykk, anerkjenne barnet og utvide normalitetsbegrepet helt sentralt. LINK tilbyr fellesskap i grupper,- eksempler er miljøterapi gruppe, jentegrupper og foreldregruppe. En miljøterapi gruppe fungerer som en arena for å øve seg til å gjøre ting selvstendig og skape mestringsopplevelser. Gruppen gir respons på mestringsopplevelser i nåtid og i etterkant, samt i påhør av andre, som for eksempel foreldre.

I jentegruppene jobbes det for å skape trygge fellesskap som gir ungdommene mulighet til å utforske seg selv i lys av andre i lignende situasjoner. Fokus her er på mestring og ikke problem og risiko. Foreldre-

gruppene skal gi foreldre mulighet til å nyttegjøre seg av andre foreldres erfaringer. På LINK organiserer vi arbeidet på måter som ikke hindre barnet/familien hjelp på deres premis. Vi prioriterer å kartlegge barnets nettverk. Vi gjennomfører nettverksmøter hvor alle nettverkssektorer deltar, – det vil si familie, skole og fritid. Fokus i samtalene er at den unges stemme skal være førende. Vi ønsker å forsterke det nettverkssektorene lykkes med, f.eks oppfordre en tante til å invitere barnet til flere overnattingsbesøk fordi dette har gitt gode opplevelser for barnet tidligere. Summen av små ønskede endringer i familiens liv er med på å forsterke utviklingsstøtten.

Vi blir kjent med familiekulturen gjennom familiesamtaler, foreldresamtaler og enesamtaler. Vi treffer familien hjemme eller på andre arenaer enn terapirommet. Dette gir mulighet for å hjelpe barnet/familien til å utvide historier/skape nye historier om seg selv, og skaper rom for å snakke om vanskeligheter, muligheter og det som allerede fungerer godt.

Fokus på oss selv

LINK er opptatt av å se på den interne organisasjonen og prosesser i kollegiet. Den kulturen vi samskaper og er en del av påvirker de vi samarbeider med. Vi har blant annet fokus på etikk, det å skape mangfoldighet og mangfoldige responser. Dette vises ved at det settes av tid til veiledning. Eksempler på metoder vi benytter er reflekterende team, STAFF-modell, nettverksmøte, systemisk overlapp og narrativt intervju.

Vi prøver å organisere LINK på måter som ikke hindrer barnet/familien å hjelp på deres premisser. Vi jobber i team med tverrfaglig kompetanse, og unngår å ha for mange faste strukturer, men heller være fleksible når det gjelder tid og møtested, og ikke minst være åpne for at det finnes forskjellige måter å løse livets utfordringer på.

3 Barnegruppa som støtte

3.1 ROMOLSLIA BARNEHAGE

Når man arbeider med en barnegruppe bestående av primært fireåringer kan man se tydelige tegn til eksklusjon og mobbing i hverdagen. I vårt arbeid med alderslike gruppeinndelinger i Romolslia barnehage har vi fått anledning til å observere på nært hold hvor viktig vennskap og det å føle seg inkludert i fellesskapet er for barna. Det å få være bestevennen til noen ser ut til å være omtrent den største anerkjennelsen en kan få. Bestevennskap dannes ofte fordi barna foretrekker å leke med hverandre, eller så kan det også basere seg på mer praktiske ting som at man har lik farge på sokkene.

Beklageligvis ser det ut til at bestevennskap kan forsvinne like fort som det er kommet for barn i denne alderen, og uttalelser som «Du er ikke bestevennen min», «Du får ikke komme i bursdagen min» og «Du får ikke leke med oss» er dessverre uttalelser vi hører nærmest daglig.

Som oftest stikker det ikke så dypt hos barna. De trekker på skuldrene og leker videre vel vitende om at dette kommer til å snu seg snart. Men så er det noen av barna som er mer sårbare enn andre, som hører disse ordene og som kanskje reagerer med å bli lei seg, eller kanskje til og med sinte. Kanskje

slipper de ut sinnet sitt ved å ødelegge leken for de andre barna, og kanskje fører dette til at de andre barna i økt grad går inn for å ekskludere det sårbare barnet.

Ved fireårs alderen opplever vi at de fleste barna på barnehagen vår har en godt utviklet forståelse av rett og galt, og når de da velger å gjøre noe galt, påser de ofte at det skjer utenfor de voksnes synsrekkevidde. Derfor kan det dessverre ofte ta litt tid før vi voksne forstår hva som foregår. At det faktisk dreier seg om ekskludering over tid og ikke bare enkelttilfeller.

Det kan være mange måter å forstå situasjoner hvor man opplever at barn blir mobbet eller ekskludert. Det kan handle om kvaliteter eller handlingsmønster hos det ekskluderte barnet, eller det kan handle om uheldige tendenser i gruppa som velger å ekskludere. Oftest er det en kombinasjon. I vår barnehage legger vi som dere har sett stor vekt på det å samtale med barn, og i tilfeller hvor mobbing avdekkes er dette også stedet vi starter for å få slutt på mobbingen. Mye refleksjonsarbeid er også nødvendig. Hvordan får vi snudd denne trenden? Hvordan kan vi øke statusen til det ekskluderte barnet i barnegruppa? Kan vi hjelpe barnet å knekke flere sosiale koder? Hvordan skal vi jobbe inn i mot de som mobber? Hvilke årsaker ligger bak? Kan foreldrene bidra? For å hjelpe oss er det i Romolslia barnehage utarbeidet et verktøy som skal fungere som en veileder i situasjoner hvor mobbing oppstår.

Å høre-til-planen

Rammeplanen sier at barnehagen skal forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre. «Å høre til» er Romolslia barnehage sin plan for dette arbeidet.

Denne planen ansvarliggjør både ansatte og foreldre til å sette fokus på barns sosiale utvikling, samspill, vennskap og tilhørighet i et fellesskap. Den er et verktøy som hjelper oss å legge til rette for trygge, gode relasjoner mellom barna, og også mellom voksne og barn. Barna lærer konstruktive måter å løse konflikter på sammen med voksne som er tilgjengelige og tett på. Planen inneholder også en konkret tiltaksplan man kan bruke i de tilfeller hvor mobbing oppdages på barnehagen.

4 Med blikket mot fremtiden- barn og unge i en samskapingssprosess

4.1 BARNE- OG FAMILIETJENESTEN OMSORGENHETEN

BFT Omsorgsenheten har fokuset på overgangen fra fosterhjem til voksenlivet. Dette er en sårbar fase, hvor feiltrinn kan ha store konsekvenser for ungdommens framtid.

Vi har intervjuet to jenter som begge har flyttet ut fra fosterhjemmene sine, – en nylig og en for en tid tilbake.

Under følger rådene de to jentene har gitt til BFT Omsorgsenheten, med deres kommentarer. Rådene vi tar med oss er med uthevet skrift. (Noen av rådene er spesifikt rettet mot saksbehandlere. I forbindelse med ny oppgavefordeling i BFT, er helhetlig oppfølging lagt til Omsorgsenheten, så disse innspillene er også aktuelle)

Utforming av tjenestetilbudet

Rådene er konkrete, og derfor lett å forstå og operasjonalisere. Dette vil vi gjøre på følgende måte:

1. presentere rådene for oppfølgere som jobber med ungdom med tanke på at de skal brukes i overgangsfasen som viktige momenter å ta hensyn til.
2. legge rådene inn i kvalitetsstandard som en del av faglige standard
3. ettervern er et tema gjennom et felles prosjekt mellom BFT, Helse og velferdskontoret (HVK) og NAV, og også i disse sammenhengene vil innspillene kunne brukes.

Hvordan vet vi at det vi gjør er det barna ønsker?

Dette skal sikres gjennom tett dialog med ungdommen i overgangsfasen, lytte og veilede.

Hvordan det er å være barn/ungdom i våre tilbud?

Innspillene gir en indikasjon på hvordan fosterbarn opplever tilbudet de får fra Barne- og familietjenesten. Utvalget er svært begrenset, men innholdet i tilbakemeldingene er ikke ukjente. Det er derfor grunn til å tro at dette kan være representativt for en del av våre fosterbarn.

4.2 UNGDOMMENES RÅD TIL OSS

Sitatene er fra to jenter som begge har flyttet ut fra fosterhjem og som i dag er 19 og 22 år.

Fra fosterforeldrene tar på seg oppdraget bør de være innstilt på at dette er en forpliktelse for livet. Fosterbarnet ønsker å bli behandlet som om det var deres eget barn.

«Det er ingen som ikke er barnevernsbarn som står på bar bakke når de fyller atten og flytter ut. Da kan du jo bare ringe foreldrene dine. Mens

barnevernsbarn kan miste foreldrene sine når de blir atten.»

«De bør gjøre det de ville gjort hvis det var sine egne unger, hvis du var deres eget barn. Du bør få det samme som deres egne unger. Kanskje komme hjem på middag en gang i uka, bli oppringt hvis noe skjer.»

«De som tar til seg unger skal ikke bare gjøre det fram til de fyller atten, men så lenge det er behov og behandler dem som sine egne barn. Det er alt for mange fosterhjem som tenker at det bare er noen år. Men ungdommen har knyttet seg og da mister de kanskje de tryggeste personene de noengang har hatt. Hvis du vet at det kan vare livet ut, blir det helt annerledes. Da vet du hvem du kan kontakte. Akkurat det bør jobbes med i god tid før du blir atten. At fosterforeldrene er der videre.»

«Selv om jeg har flytta ut vil jeg fortsatt bli behandlet som deres barn»

«Jeg var trist når jeg flytta ut, men jeg følte at de bare var letta, nå forsvinner trøbbelmaker'n liksom, jeg følte de var glad for at de slapp å ha meg. Slik bør det ikke være. Ungdom bør føle seg ønska selv om de skal flytte.»

Forbered flytting i god tid, gjerne ett år før det skal skje

«Det er viktig å ha samtaler med ungdommen, ungdommen må vite hva som skjer i god tid.»

«Det kommer an på situasjonen. Mange flytter jo for å studere eller gå på skole, da kan de være 16 år. Hvis de skal gå på skole i byen og bor langt 'oppi gokk'. Men hvis planen er å flytte ut rundt 18-årsdagen, så kan det jo være lurt å starte et års tid før. Kanskje se det for seg, ønske seg ting i julegave som man har bruk for senere og sånn. Sånn at det ikke skjer så brått.»

«Ettervern bør det begynne å snakkes om i 16-årsalderen. Da kan man bli sikrere på hva som skjer. Søstera mi sa nei, så da sa jeg ja, jeg skulle ikke gjøre som henne. Jeg visste ikke noe om det før jeg var nesten atten. Noen fosterforeldre vil jo ikke at ungdommene skal bo der etter 18-årsdagen, så da gjelder det å være forberedt.»

Ungdommen bør øve seg på praktiske oppgaver den siste tida i fosterhjemmet

«Jeg husker at jeg måtte ringe Gartnerhaugen og spørre hvordan jeg skulle koke poteter, det er det ikke alle som vet. Lære seg å sette på vaskemaskina for eksempel. Slike ting kan det være greit å øve på før man flytter, plutselig står du der...

Det er viktig å øve seg på voksenlivet, å begynne å betale noen regninger. Det er ikke enkelt å betale regninger, ihvertfall ikke første gang.»

Før flytting må det være tydelige avtaler på hvordan kontakten videre med fosterhjemmet skal være

«Det er mye man bør snakke om før man flytter, ikke bare slike praktiske ting. For eksempel, hvem skal man kontakte hvis noe skjer, hvis man trenger å snakke med noen. Kan man komme på middag hver søndag til fosterforeldrene sine eller er det uaktuelt? Kan man komme til dem i jula, på helligdager, kan man være med dem på ferie og slike ting som deres egne barn får lov til når de flytter ut?»

«Hvilken rolle fosterforeldrene skal ha videre er en stor greie. Viktig å få komme på middag og ha sanne avtaler, gjerne en fast avtale om en bestemt dag.»

«Jeg vil at de skal ringe meg etter at jeg har flytta. Spørre meg hvordan dagen har vært, hva som har skjedd slik at jeg kan ringe dem å spørre om råd og sann. Jeg synes fosterforeldre skal følge opp videre, ikke fordi de får betalt for det, men fordi de faktisk bryr seg. Komme på besøk og... For når du bor til en fosterfamilie så blir de jo glad i deg, det er ikke slik at de ikke tenker på deg lenger, håper jeg da ihvertfall...»

«Dette bør det snakkes om på forhånd, hva som forventes.»

I møter før flytting bør en se for seg hvordan livet etterpå skal være. Alt som kan planlegges bør planlegges.

«Man bør kanskje ha et møte da, med fosterforeldrene, barnevernet og ungdommen, der man snakker om det. Hva kan man få av støtte, får man hjelp til å søke Lånekassen for eksempel, det er jo ikke enkelt. Kanskje bor biologiske foreldre like ved der du flytter liksom og da får du jo ikke stipend uten et skriv fra barnevernet. Og får man hjelp til slike ting... det må man vite.»

«Hvis man har faste rutiner på ting som lekser og sånt, da er det viktig å ta med seg sanne ting når man flytter. Da er det viktig å vite hvem du kan spørre, om kan du ringe noen hvis du trenger hjelp med leksene.»

«Penger er en stor greie da, det sliter jeg med. Til meg betalte barnevernet hybelen og så fikk jeg 900 kroner i uka å leve for. Det var kjekt»

«Sammen med oppfølgeren min snakka jeg om alternativene. Hvordan skulle jeg bo, helt for meg selv, hybel med vert eller... Det er viktig å snakke om på forhånd, hvilke muligheter man har.»

Det er ikke bare det praktiske som bør snakkes om, men også hvordan det blir å være alene

«Ungdommen må forberede seg på å føle seg litt ensom en gang iblant. Det bør det snakkes om på forhånd, slik at en ikke plutselig sitter der og så... der kom depresjonen da. Snakke om ting før det blir et problem»

«Det er normalt når en flytter ut å bli ensom, at det blir litt sånn... oi, nå er jeg alene...»

Hør på ungdommen

«Det er viktig å bli tatt på alvor da, å bli lytta til. Selv om du sier dumme ting så tenk på det da. Det er viktig å bli hørt og ikke føle seg overkjørt»

«Ikke snakk til ungdom som om de var barn»

«Hør med ungdommen, hva du kan gjøre. Kanskje har du en PC som er shitty og du har ikke penger til en ny. Slike praktiske ting er også viktig»

La ungdommen bestemme

«Jeg fikk bestemme selv da hvordan det skulle bli. Det jeg valgte var kanskje ikke så lurt, men hvis jeg ikke hadde fått bestemme selv så hadde ikke det gått så bra det heller.»

«Jeg måtte få erfare selv.»

Hvis biologisk familie kan involveres er dette fint. Men vurder dette fra ungdom til ungdom.

«Jeg synes ikke biologiske foreldre skal involveres i at du skal flytte for deg selv. De har jo mista omsorgen for deg og det er jo en grunn til det. Det er ingen som mister omsorgen for ungene sine hvis de er flinke foreldre, ingen.»

«Kanskje er det ei bestemor som ungdommen vil ha med, mor til ei venninne eller... som kan være en støtteperson. Du må vite hvem du kan ringe til hvis det er krise. Viktig at ungdommen ikke føler seg så alene hvis noe skjer.»

Fosterforeldrene bør delta aktivt i selve flyttingen

«Hvis det planlegges og fosterforeldrene deltar, kanskje hjelper til med å finne ei leilighet eller er med å kjøpe inn det man trenger, da blir det noe man gjør sammen. Det er jo det man gjør med sine egne barn også, hvorfor skal de ikke gjøre det til den ungdommen de har boende hjemme hos seg. De bør tenke likt, slik de gjør med sine egne barn.»

«Jeg synes fosterforeldrene skal delta aktivt i flyttinga, i å kjøpe ting, hjelpe til å sette opp møbler og slike ting som en ikke får til selv.»

Å planlegge en gradvis flytting kan gjøre overgangen lettere

«Og nettopp derfor hadde det vært så fint å kunne komme hjem til skikkelig middag en dag i uka da. Bruddet bør skje litt gradvis, at du flytter litt gradvis da. Du kan starte med å ordne leiligheta, så kan du overnatte litt ei natt eller to for å kjenne litt på det.»

Ettervernet må være tilpasset den enkelte

«Noen vil kanskje ikke ha mer med barnevernet å gjøre. De er kanskje drittlei av regler, ikke sant. Men andre vil kanskje ha den tryggheten.»

«Det er viktig å lytte til ungdommene, ta ungdommene på alvor og være åpen om ting.»

Ungdommen trenger å vite at noen er der for dem også etter utflytting

«Jeg trengte mest noen å snakke med, noen som kunne komme med middagstips, noen som kunne ringe meg for at jeg skulle komme meg opp og avgårde om morgenen. Noen å prate med om det som skjer i hverdagen, hvis det har vært en dårlig dag eller hvis det har skjedd noe veldig bra, hvem skal du si det til liksom. Det handler om å være litt til stede da for ungdommene, selv om de ikke bor heime lenger. At det er litt stabilt.»

«De må være åpne og villige til å være der.»

Alle trenger en å støtte seg til

«Alle trenger en Miriam (ungdommens miljøterapeut fra Gartnerhaugen). En som hjelper deg og som er på din side da, uansett hvilke dumme ting du gjør. Hun var koblet på tidlig i prosessen, før jeg flytta fra fosterhjemmet og kom med voksne innspill på ting. Så dro vi på IKEA da og snakka om hvor fint jeg skulle få det. Da ble vi kjent. En slik person unner jeg alle sammen.»

«Jeg og fostermor var jo ikke helt venner. Så det var kjekt å ha en som støtta meg og som ga meg motivasjon til å gjøre ting.»

Ungdom trenger støtte

«Det er støtte, støtte, støtte. Ungdom som flytter for seg selv får masse frihet. Plutselig kunne jeg gjøre som jeg ville, være oppe så lenge jeg ville, spise hva jeg ville. Men plutselig innså jeg at jeg var alene. Trengte noen som spurte hvordan går det, vet du hvordan du skal vaske klærne?»

«Det er ikke bare bare å flytte for seg selv, du trenger noen å snakke med»

Saksbehandlerne bør ikke ha flere enn 15 ungdommer til enhver tid

«Ofte har de som jobber i barnevernet alt for mange ungdommer. De har ikke tid til den ene liksom, så det er noe som skulle vært endret.»

«Saksbehandlerne bør ikke ha mer enn femten barn. For da kan de bli mye bedre kjent med ungdommen, se behovene bedre og holde ut i jobben sin lengre. De som er saksbehandlere bør bli der sånn at de får fullført jobben sin. Barnevernsbarn er jo drittlei av system for det er jo bare utskiftninger, nye folk hele tida. Og så sier de nye; du må stole på meg, ha tillitt og bla, bla bla... og så kanskje du får tillit ikke sant, men så slutter de bare.»

De mest erfarne ansatte i barnevernet bør jobbe som saksbehandlere

«Når du er 22 år så vil du ikke ha en saksbehandler som er 26 og kanskje på alder med vennene dine. Så sitter du der og liksom... vi kunne vært venner liksom. De bør ha litt mer erfaring enn mange andre. Mitt ønske er at alle saksbehandlere bør ha hatt andre roller i barnevernet før.»

Det bør jobbes med biologisk familie hele tiden ungdommen bor i fosterhjemmet

«Det bør jobbes med biologisk familie hele tida mens ungdommen bor i fosterhjemmet. Fosterforeldrene bør være veldig på biologisk familie, hvis det er mulig da. Hvis det ikke er mye rus eller vold. Men kanskje er det en eller annen i familien ungdommen kan ha kontakt med.»

«Ungdom trenger støtte, men det er sikkert veldig forskjellig hvem som kan gi denne støtten.»

«Ta nettverksteamet på Gartnerhaugen da, det er skikkelig bra. Jeg og pappa trengte hjelp for å få forholdet til å fungere. Vi trengte hjelp til å lære oss å snakke sammen på en annen måte. Det hjalp ja og det hjelper fortsatt.»

«Pappa og jeg krangla om hva som hadde skjedd og ikke skjedd. Vi trengte hjelp til å respektere hverandres meninger, for deg er det sant og for meg er det sant, vi må bare respektere at sånn er det. Det hjalp å ha en annen person som hørte på, som var nøytral»

Å flytte for seg selv åpner nye muligheter for å jobbe med biologisk nettverk, bruk denne muligheten

«Jeg mista fosterforeldrene mine og da trengte jeg pappa og stemora mi, for mamma bor ikke her. Så da var det viktig med et godt forhold til dem da, det var helt avgjørende. Kanskje var det mer naturlig å ta praten med pappa når jeg flytta ut også, det var liksom god timing.»

«Det er jo de som er min støtte nå»

5 Pubertetsfestival

5.1 SVERRESBORG UNGDOMSSKOLE

Program Mai 2018

9A	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
08.10 - 08.40		«Sykt skjønn»	Helsesøster/lege	SPRÅK	Overgrepsmottaket
08.40 - 9.10		«Sykt skjønn»	Helsesøster/lege	SPRÅK	
09.15 - 09.45	Pubertetsfestival åpning i aula		Helsesøster/lege		
09.45 - 10.15	Presentasjon av filmoppgave		Helsesøster/lege		
10.30 - 11.00	Fremtidsdrømmer Ch. VGS	Skolekonsert	Politi		
11.00 - 11.30	Fremtidsdrømmer Ch. VGS		Politi		
11.30 - 12.15	Lunsj: kahoot	Lunsj: kunstnerisk	Lunsj: Kahoot	Lunsj: Kunstnerisk	
12.15-12.45	Yoga med 3T	SPRÅK	Økonomi/SMN	Helsesista	Avslutningsseremoni
12.45-13.15		SPRÅK	Økonomi/SMN	Kari Løvendahl Mogstad	
13.20-13.50			Økonomi/SMN		
13.50-14.20			Økonomi/SMN		
14.25-14.55					
14.55-15-25				Foreldremøte	

Mandag:

- Grand opening med lærerprodusert covermusikkvideo av Johndoes «Tragiske tryna» med diverse hilsener til festivalen. Pauker og konfetti!
- Charlottenlund skole v/3 vgs. i musikk, dans og drama framfører sin egenproduserte forestilling «Framtidsdrømmer» og forteller elevene våre om studieretningen
- Elevene får filmoppgavene. Skal resultere i en film på torsdag – klassene kårer de beste for å vise frem siste dag på avslutningsseremonien
- Yoga med proff instruktør fra 3T - machomann Tommy forteller om kropp og helse og tar avstand fra det å få muskler på feil vis

Tirsdag:

- Foredrag om kroppspress og skjønnhetsidealer («Sykt skjønn») med Kari Løvendahl Mogstad
- Personlig økonomi med Gunhild Ildjarnstad Hagen fra Sparebank1 (en del av Ungt Entreprenørskap-samarbeidet banken har så vidt jeg vet). Her skal elevene spille «Budsjettspillet» hvor de får utdelt et yrke med tilhørende lønn og skal spille seg gjennom voksenlivets inntekter og utgifter (moral: spar, og ikke bruk mer enn du har)

Onsdag:

• Flere grupper med personlig økonomi • Politiet, ved Line Tiller fra forebyggendegruppa. De har dessverre ikke ressurser til å reise rundt på skolene lenger, men gjør et festivalunntak! Skal snakke om «vanlig» ungdomskrim; rus, kjøring uten førerkort, kriminell lavalder og hva skjer om du	kommer i kontakt med politiet. Og selvfølgelig: sosiale medier og bildedeling! • Skolens helsesøster: homogene grupper snakker om «Forelskelse og seksualitet» • Skolelegen: «Prevensjon og kjønnsykdommer» (obligatorisk i en sånn uke!)

Torsdag:

• Helsesista! Elevene har forberedt spørsmål til henne, foredraget skal handle om sosiale medier og psykisk helse (men i kjent Helsesista-stil kan det nok handle om mye mer!). Hun opptrer	sammen med Kari Løvendahl Møgstad, som antakeligvis følger opp noe av det hun snakket om tirsdag. Det skal være god tid til en spørsmålssekvens etter foredraget. Og masse selfies sikkert!

Fredag:

• Overgrepsmottaket ved St Olavs: si noe om hva seksuelle overgrep er, hvem utsettes for det, hvor kan en få hjelp (akutt og ved senvirkninger), og hva venter en om en må oppsøke mottaket?	• Grande finale: her skal elevene vise fram de beste filmene fra hvert team, sannsynligvis et sted mellom tre og seks kortfilmer om ungdomstid.

5.2 SKOLEFRITID. HOKUS POKUS FRITIDSFOKUS. ET GODT BIDRAG FOR BARNES OPPVEKST

41 skoler i Trondheim kommune har skolefritidstilbud. På disse foregår det mye godt som hjelper barn med å skaffe seg venner, oppleve mestring og ulike aktiviteter som enten er tilrettelagt eller egeninitiert. Mange av skolefritidsordningene har spennende aktiviteter og godt tilrettelagt fritid på dager det er undervisning, men også i enda større grad på skolefrie dager og hele uker. På blant annet Østbyens skoler er det samarbeid og aktiviteter på tvers av skolene på noe av ukene hver sommer. Flere av skolene flytter sitt tilbud ned på Rotvoll i fjæra og barna leveres og hentes her, har aktiviteter til lands og til vanns. I tillegg har hver skolefritid varierte opplegg som gir muligheter for opplevelse av ferie og sommer.

På Ila skolefritidsordning, gjøres det om til «Sommerhotell», der barna «sjekker inn og ut i resepsjonen» og hvor rommene lages til restaurant, spillerom, spaavdeling m.m. og hvor barna er med i prosessen og i tilbudene som gis. Nypvang skolefritidsordning har i mange år hatt et samarbeid med idrettslaget hvor de leier ei hytte på Ringvoll, tre uker i året. En uke på vinteren, en på sommeren og en på høsten. Da er det litt som å dra på ferie og barna kan ofte oppleve å få knyttet nye vennskapsbånd og relasjoner i tillegg til spennende nye lekeområder å kunne utfolde seg i.

I vinterferieuken og andre skolefridager gjennom året benyttes det generelt både av tilbudene som finnes i byen fra bibliotek, gallerier, Vitensenteret m.m., i tillegg til det som finnes i den enkeltes nærmiljø. Noen skoler har naturen som sin del av uteområdet mens andre må oppsøke det. Likt for alle, er at de i større eller mindre grad kan tilby skøyter, ski, aking, hopp, hyttebygging, plukking av blomster og annen egeninitiert lek bare for leken og gledens skyld, – som jo er en viktig del av det å være menneske i et fellesskap med andre.

Om SFO fra barnemunn.

«Det er fritid bare det er gøy. Hvis du holder på med noe kjedelig da har du liksom ikke lyst til å holde på med det. Da blir det mer jobb eller skole, og ikke morsomt» (Linda, åtte år)

«Når du har fritid da er det liksom fri og du kan gjøre det du har lyst til» (Heidi, åtte år)

«SFO er det som er etter skolen, når læreren ikke er der og det bare er lek. Det blir mer fritid – det blir ikke sånn skole og da får du liksom leke; du slipper å lære!» (Gunn, åtte år)

«Hvis det er noe vi ikke får lov til, så sniker vi oss til det!» (Atle, åtte år)